

כי תצא למלחמה על איבך וראית וגו', (כ' א').

הנה טעמי המקרא על פסוק זה הם, קדמא ואזלא רביעי אזלא גרש, והנה כבר נתבאר כמה פעמים שטעמי המקרא באים לבאר הכתוב, וכמו שדרשו חז"ל (נדרים ל"ז), **ויבינו במקרא** אלו טעמי המקרא.

ונראה שגם כאן הטעמים באים לרמז על ענין <<<

פירוש שמה שכתוב **על פי שנים עדים** היינו שני העדים שמוסרים העדות, ומה שכתוב **או שלשה** פירושו ששני העדים הנזכרים יסרו עדותם לפני שלושה, שהם בעצם הדיינים, (וקראם הכתוב **עדים**, מפני שהם מקבלי העדות).

אכן עיין ברמב"ן שם, שהקשה עליו, וזה לשונו, ואין בכתוב קבלת עדות, רק **עדים**, ע"כ, פירוש דהך קרא נכתב רק על העדים עצמם, ולא קאי כלל על מקבלי העדות.

ועוד הקשה עליו הרמב"ן, וזה לשונו, אבל כמדומה לי שטעה הגאון בדינו, כי עדות דיני נפשות (פירוש דבה איירי בפרשה זו), לא תקובל רק בפני סנהדרין של עשרים ושלשה, ע"כ, פירוש שדיני נפשות צריך בית דין של כ"ג, ואם כן אי אפשר לקבל העדות רק בשלושה.

ועיין שם ברמב"ן איך ביאר פרשה זו על פי פשוטה¹, שמה שיש יותר עדים זה יותר טוב, ושכולם יבואו להעיד, דעל ידי זה יתברר יותר האמת, וזה לשונו, אבל פשוטו של מקרא לאמר, **שיומת המת, על פי שנים עדים** כשאין שם יותר, **או על פי שלשה** אם ימצאון שם שלשה, יאמר הכתוב, כאשר הוגד לך ושמעת, תדרוש הדבר היטב על פי כל העדים הנמצאים שם, והנה, אם שמענו שעבר בפני שלשה, ושלח בעבורם ויבואו לבית דין ויעידו כולם, והוא הדין למאה, כי בשמענו דברי כולם יתברר האמת, ואם לא היו שם יותר, או שהלכו להם ואינם נמצאים שם, בשנים די, ע"כ.

ג

והנה לגבי המחלוקת האם אפשר לקבל עדות של דיני נפשות בפני שלושה, (דבוחדי לגבי גמר דין צריך בית דין של עשרים ושלשה, וכדילפינן בסנהדרין, דצריך שיהא עדה מחייבת ועדה מזכה, ואין בית דין שקול וכו'), דלפי רבינו סעדיה גאון אפשר לקבל עדותם גם בפני שלושה בלבד, מה שאין כן לפי הרמב"ן גם בקבלת העדות צריך שיהא שם בית דין של עשרים ושלשה.

והנה בפשטות היה נראה דפליגי בזה רש"י והר"ן, דעיין סנהדרין (י"ז), אמר רב יהודה אמר רב כל עיר שאין בה שנים לדבר ואחד לשמוע, אין מושיבין בה סנהדרין, ופירש רש"י שם, וזה לשונו, שנים לדבר, בשבעים לשון, ואחד לשמוע, שיהא מבין בשבעים לשון, אף על פי שאינו יודע להשיב, ע"כ.

ועיין בחידושי הר"ן שם, שהוסיף בדברי רש"י, וכתב הטעם שצריך שיהיו לפחות שלושה שמבינים לשון, וזה לשונו, פירש"י ז"ל, שנים לדבר בשבעים לשון ואחד שאינו יודע לדבר הלשונות, אלא שמבין כל מה שהן אומרים, (והוסיף) 'כדי שאלו השלושה יוכלו לקבל עדות העדים שיעידו באיזה לשון מן הלשונות', ע"כ.

ומבואר שנקט בדעת רש"י ששלושה יכולים לקבל עדות של דיני נפשות. וכתב על זה הר"ן וזה לשונו, ולפי פירושו משמע דבית דין של שלשה יכולין לקבל עדות של דיני נפשות, ואינו במשמע, דודאי כל הבית דין

על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד.

א

בפרשה זו הזכיר שני פעמים ענין העדאת עדים, פעם ראשונה לגבי דיני נפשות, ואחר כך עוד פעם לגבי דיני ממונות.

והנה בפרשת דיני נפשות (עובד עבודה זרה), כתיב **על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד**, אכן בפרשת דיני ממונות כתיב **לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת** וכו' **על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר**.

והנה מצינו כמה שינויים בין פרשיות אלו.

הא חדא, דעיין מה שכתב רש"י בפרשת דיני ממונות, אהא דכתיב **לא יקום עד אחד באיש**, וזה לשונו, **עד אחד**, זה בנה אב, כל **עד** שבתורה שנים, אלא אם כן פרט לך בו אחד (עיין סוטה ב:), ע"כ.

ולכאורה צריך ביאור אמאי כתוב לפירוש זה דווקא כאן, הא כבר הזכיר **עד אחד** לפני זה בפרשת דיני נפשות **עד אחד**, וכדכתיב **לא יומת על פי עד אחד**, ואמאי לא פירש שם, שממש בנה אב לכל **עד** שבתורה שהם שנים וכו', ואמאי רק מהך **עד אחד** דכתיב אחר כך בפרשת דיני ממונות.

ותו קשה, דבפרשת דיני נפשות לא הזכיר ענין עד אחד, רק בסוף הפסוק, אחר שהזכיר **על פי שנים עדים** וכו', מה שאין כן בדיני ממונות כבר בתחילת הפסוק מיד הזכיר ענין עד אחד, ופתח ואמר **לא יקום עד אחד באיש** וגו'.

ועוד צריך ביאור, דבפרשת דיני נפשות כתיב **על פי שנים עדים או שלשה עדים**, ולא הזכיר בשלושה 'על פי', מה שאין כן בדיני ממונות, גם בשלושה הזכיר **על פי**, וכדכתיב **או על פי שלשה עדים יקום דבר**, וצריך ביאור מאי שנא.

ב

והנה הא דהזכיר בדיני נפשות שלושה עדים, עיין רש"י שהביא דרשת חז"ל, וזה לשונו, **שנים עדים או שלשה**, אם מתקיימת עדות בשנים, למה פרט לך **שלשה**, להקיש שלשה לשנים, מה שנים עדות אחת אף שלשה עדות אחת, ואין נעשין זוממין עד שיזומו כולם, ע"כ.

ועיין ברמב"ן שהוסיף לבאר דברי רש"י, וזה לשונו, וכן, אם נמצא אחד מהם קרוב או פסול, העדות כולה בטלה, והם כולם נהרגים ומשלמים ממון בהזמתן, שיעיקר הכתוב להקיש שלשה לשנים בכל דבריהם, כדעת רבותינו, ע"כ.

ומבואר דעיקר דין הפרשה בא כדי להשמיענו, ששנים או שלושה עדים נעשים כת אחת של עדות.

אכן עיין עוד ברמב"ן, שהביא את שיטת רבינו סעדיה גאון, וזה לשונו, ועל דרך הפשט, אמר הגאון רב סעדיה, **שנים** - עדים, **או שלשה** - מקבלי עדות השנים, ע"כ.

(1) דפי' רש"י הנזכר הוא ע"פ דרש, שמקיש שלשה לשנים וכו'.

צריך עשרים ושלושה⁴, אך אם השלושה הם מאותם הסנהדרין של עשרים ושלושה גופא, ובאופן שרק הם מבינים ומכירים לשון העדים, אז שלושה אלו חוקרים ודורשים העדים בלשונם, ואחר כך מתרגמים את הדברים לחבריהם הדיינים, וכיון שכולם במעמד אחד הם, איננו בכלל שלא ישמעו הסנהדרין מפי המתורגמן, כיון שמהם מבינים וחוקרים במעמד הסנהדרין.

נמצא בשלושה דיינים אלו ששומעים העדות, הם גם נחשבים כעדים להעיד לאחרים מה שהבינו מהעדים, לבד מזה שהם חלק מהעשרים ושלושה דיינים, ואין זה בכלל אין עד נעשה דין, עיין שם⁵.

והנה לפי מה שביאר החתם סופר, שאפשר להעיד לפני שלושה כשהם חלק מן העשרים ושלושה דיינים, ורק באופן זה אפשר להעיד דיני נפשות לפני שלושה דיינים, יש לומר שזה בעצם גם דעת רש"י, (וליישב בזה קושיית הר"ן), דיש לבאר בשיטת רש"י, שמה שאפשר לקבל עדות בשלושה, אין זה כשהן שלושה בפני עצמם, אלא רק כשהם חלק מבית דין של עשרים ושלושה, אך רק הגביית עדות שהיא בכל לשון יהיה מותר על ידי שלושה, כיון דעל כל פנים הם חלק מן הבית דין עצמו, ולא חלק נפרד מהם, ודו"ק⁶.

(4) ודלא כהפני"י.

(5) ועיי"ש מש"כ ליישב לפי"ז שכל העדים של הגט צריכים להיות כמו הדיינים של ד"נ שאין בהם מום וכו', ובוה פירש דעת קדוש עליון מהרי"ל זצ"ל, אמאי בע"מ פסול לעדות הגט וכו', ועיי"ש שכ' שלדינא אין לחוש כ"כ לזה, עיי"ש.

(6) אכן רש"י עה"ת פי"ע הדרש, ואין כאן סתירה לדבריו.

הצריכין בגמר דין צריכין הם בקבלת עדות, הלכך משמע דכל הבית דין צריכין שידעו לדבר בשבעים לשון, ושכולן יקבלו העדות מדיני נפשות וכו', עיין שם.

ובפשטות משמע שרש"י סבירא ליה כדעת רבינו סעדיה גאון, והר"ן פירש כהרמב"ן.

ד

אכן נראה דאין זה מוכרח, דהנה ביישוב דעת רבינו סעדיה גאון מצינו שכבר דנו בזה האחרונים².

ועיין בחידושי חתם סופר בגיטין (ג), ד"ה והנה זה וכו', באמצע דבריו³, שכתב לבאר דברי רבינו סעדיה גאון, לפי מה שכתב בסדור הגט בשם המהרש"ל, שבעל מום לא יהי עד בגירושין, והביאו בדרכי משה, וכתב על זה שהוא דבר שאין לו שחר, וכי לצבא המלחמה הוא צריך וכו'.

וכתב לבאר דעת המהרש"ל על פי רבינו סעדיה גאון, וכתב שוודאי אי אפשר לבית דין של שלושה לקבל עדות נפשות, דגם לקבלת העדות

(2) ועיי" בפנ"י מכות (ה:), שכ' לחלק בין גמ"ד שצריך כ"ג, לקבלת העדות שלא צריך כ"ג רק ג', עיי"ש, ועיי" במנח"ח (מצוה ת"ט אות ג'), ועיי" או"ש הל' סנהדרין (פי"ג הל' ז'), שדנו בזה.

(3) אחר שרצה לבאר דעת רס"ג שאירי שהג' שגובים העדות הם כמעשה ב"ד, עיי"ש באורך.

פרפראות/המשך

ופרשה זו מודיע לנו מה שעתיד להיות, והיינו שכתוב כאן **כי תצא** - בעתיד - **למלחמה** וכו', אז **וראית סוס ורכב עם רב ממך**, ושמה מפני זה יכנס בכס פחד, מבשר להם הכתוב **לא תירא מהם כי ה' אלקיך עמך** וכו', והפסוק ממשיך ומבאר מה שעתיד להיות, דאז **כקרבכם אל המלחמה**, אז יגש הכהן המשיח, שהוא שלוחו של מקום, ויחזק אתכם בדיבורים של **שמע ישראל** וכו' **אל ירך לבבכם** וגו', וכל זה מבשר להם עכשיו על העתיד, שכשיצאו למלחמה ייראו מזה שהגוים רבים מהם וכו', ואומר להם שלא יפחדו כלל וכו'.

והשתא אין כאן קושיא מסדר הפסוקים, דו"ק.

ונראה שענין זה גם נרמז כאן בטעמי המקרא, **כי תצא** - קדמא ואזלא, כשאתם מתקרבים למלחמה, **על איבך** - רביעי, שהם רובצים כנגדך, **וראית** - אזלא גרש, שמפני שראו שהם עם רוב אתם חושבים לברוח מהם, על זה קאמר **לא תירא מהם** וגו', ודו"ק.

***

מי האיש הירא ורך הלבב, (כ' ח').

הנה טעמי המקרא על תיבות **מי האיש הירא ורך הלבב** הם, מהפך פשטא (**האיש הירא**), מונח זקף קטן (**ורך הלבב**), וכמו שכבר הזכרנו שטעמי המקרא באים לבאר ולהסביר בכתוב, וכדרשת חז"ל (מגילה ג), **ויבינו במקרא**.

והנה מצינו ארבעה סוגי אנשים שחוזרים מעורכי המלחמה, (1) האיש אשר בנה בית ולא חנכו, (2) האיש אשר נטע כרם ולא חללו, (3) האיש אשר ארש אשה ולא נשאה, (4) האיש הירא ורך הלבב.

והנה בשלושה הראשונים אהא דכתיב **מי האיש**, הטעם על תיבת **האיש** הוא גרשיים, ורק בפעם הרביעי, דכתיב **מי האיש ורך הלבב**, הטעם על תיבת **האיש** הוא טעם אחר.

ובפשטות, הא שעל תיבת **האיש הירא**, יש טעם אחר מהשלושה הראשונים, יש לומר מפני שטעם החזרה בשלושה הראשונים מעורכי

הפסוק שכתוב כאן.

והיינו, דהנה לכאורה יש קצת קושי בפרשה זו, דבפרשה זו מבואר אין היה הסדר כשיצאו למלחמה, מה הכהן המשוח אמר להם, ומה השוטרים דיברו אליהם והזהירום וכו'.

והנה לפי סדר הפסוקים הכתובים לפנינו, משמע דהדבר הראשון הוא, שהכהן ניגש אל העם ואמר אליהם **שמע ישראל** וגו', ורק אחר כך דברו השוטרים אל העם ואמרו להם **מי האיש** וגו', בשביל אלו שצריכים לחזור מעורכי המלחמה.

אכן עיין בסוגיא בסוטה (מ"ב), שמבואר שם, שלא זה היה סדר הדברים, דאיתא שם, תנו רבנן פעמיים מדבר עמם (פירוש הכהן המשוח), אחת בספר ואחת במלחמה, בספה, מה הוא אומר שמעו דברי מערכי המלחמה וחזרו, במלחמה, מה הוא אומר **אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו** וכו', ע"כ, ופירש רש"י, וזה לשונו, שמעו דברי מערכי מלחמה, מי ראוי לחזור ומי ראוי לילך, וחזרו הראויים לחזרה, כגון בנה בית ונטע כרם ואירש אשה וירא ורך הלבב וכו', ע"כ.

ומבואר דבתחילה (בספר) אמר להם **מי האיש**, ומי האיש וכו', והם הלכו להם, ורק אחר כך, לפני שנכנסו למלחמה ממש, אמר להם (ורק לאנשי המלחמה), **שמע ישראל** וכו', עיין שם, ולפי זה צריך ביאור, אמאי כתיבי קראי שלא כסדר הווייתן, שהזכיר שמע ישראל לפני מי האיש¹.

ובפשטות נראה, דהן אמת שבסדר אמירת הדברים **שמע ישראל** היה רק אחר כך, אכן אין כוונת הפסוק כאן לסדר סדר אמירת הפסוקים, ואין זה מה שהפסוק בא להשמיענו, אלא דעיקר כוונת הפסוק בא לבשר לבני ישראל שעתידיים הם לצאת למלחמה, ואין הם צריכים לדאוג ולפחד עליו כלל.

(1) ועיי" מש"כ בזה בליקוטי נ"י תשפ"ב.

ולפי זה יש לבאר דברי רבינו סעדיה גאון, שמה שכתוב כאן בפסוק (בדיני נפשות), **שלשה עדים**, אין זה עוד ציור של עדות בפני עצמו, אלא ששלושה הם חלק מן העדות של השני עדים, שזה מסירת העדות של השנים לשלושה⁷, ודו"ק.

ואף לפי פירוש הרמב"ן, דפשטיה דקרא **שלשה עדים** איירי שצריך כמה שיותר עדים, גם כן מבואר **ששלושה עדים** זה פירוש למה שכתוב לעיל מיניה **על פי שנים עדים**, ואין זה ציור חדש של הגדת עדות, ודו"ק⁸.

והנה כל זה **ששלושה** הוא פירוש **שלשה עדים**, אינו אלא בעדות של דיני נפשות, דרך שם שייך לומר שאפשר למסור העדות לשלושה דיינים מתוך העשרים ושלושה, אבל בדיני ממונות לא שייך לומר **ששלושה** הוא פירוש להגדת עדות של השנים, דהא כל הבית דין של דיני ממונות הוא שלושה דיינים, ודו"ק.

והשתא מבואר אמאי בפרשת דיני נפשות, רק לגבי **שנים עדים** כתוב **על פי**, ולא לגבי **שלשה עדים**, דעיקר העדות שזה **על פי** הוא רק בשנים, וה**שלשה** הם דין נוסף בעדותם של השנים⁹, מה שאין כן בדיני ממונות לא

7) ואף לסברת הפנ"י, וכן לפי הראשון של החת"ס, נמי י"ל ש**שלושה** הוא **פי לשנים עדים**, ודו"ק.

8) ובעצם גם לפרש"י שמקיש שלושה לשנים זה עדות אחת, ודו"ק.

9) וגם לפי הרמב"ן י"ל שמה שיש ענין להוסיף עדים אינו אלא בד"נ, כמבואר

דשייך דין זה, ואם כן שפיר כתוב **על פי שלשה עדים** שהם ציור של עדות בפני עצמה¹⁰.

ו

והשתא מבואר ששאני פרשת דיני נפשות מפרשת דיני ממונות, דפרשת דיני נפשות איירי בכת אחת של שני עדים, ומה שכתוב **שלשה עדים** זה ביאור להשנים **עדים**.

יש לבאר גם אמאי הוזכר בפרשת דיני נפשות פסול עד אחד בסוף הפסוק, ולא בתחילתו, כמו בדיני ממונות, דיש לומר שמה שכתוב **לא יומת על פי עד אחד**, גם כן קאי על עדות השנים, פירוש אם השנים הם **עד אחד**, אי אפשר להמית על פיהם.

וביאור הדבר על פי הא דאיתא במכות (ו:), אמר רב זוטרא בר טוביא אמר רב, מנין לעדות מיוחדת (פירוש, שאין שני העדים רואים זה את זה), שהיא פסולה, שנאמר (בדיני נפשות) **לא יומת על פי עד אחד**, מאי **אחד**, אילימא עד אחד ממש, מרישא שמעינן לה, **על פי שנים עדים**, אלא מאי **אחד אחד**, (פירוש שהשני עדים הם אחד אחד בפני עצמו), תניא נמי הכי, **לא יומת על פי עד אחד**, להביא שנים שרואים אותו, אחד מחלון זה ואחד מחלון זה, ואין רואין זה את זה, שאין מצטרפין, ולא עוד, אלא אפילו בזה אחר זה בחלון

באחרונים, דהא בעדות החודש מבואר להדיא דאין צריך ריבוי עדים, עי' ר"ה (כ"ג:), ועי' גם שבועות (ל:).

10) ועי' מכות (ה:), דיש ב' ילפותות, ודו"ק.

פרפראות/המשך

וירא ורך הלבב, ואינו יכול להיות בין עורכי המלחמה, ודו"ק.

***

מי האיש הירא ורך הלבב, (כ' ח').

עיין פירוש רש"י שהביא דרשת ר' יוסי הגלילי, שפירש דהא דכתיב **מי האיש הירא ורך הלבב**, אין הפירוש שהוא ירא מהמלחמה עצמה, אלא שירא מעבירות שבידו, עיין שם.

והנה עיין בגמרא (סוטה מ"ד:), שהביא דוגמא איזה עבירה היא שבגללה ירא מלצאת למלחמה, ומפרש כגון ששח בין תפילה לתפילה, פירוש שהפסיק בדיבור בין הנחת תפילין של יד להנחת תפילין של ראש, עיין שם. ולכאורה צריך ביאור אמאי, מכל עבירות שבעולם נקט התלמוד בבלי⁴ דווקא עבירה זו, כדגומא לעבירה שהוא ירא ממנה⁵.

והנה תחילת דיבור הכהן הוא⁶ **שמע ישראל**, ועיין רש"י שהביא מדרש חז"ל, וזה לשונו, **שמע ישראל**, אפילו אין בכך זכות אלא קריאת שמע בלבד, כדאי אתם שיושיע אתכם, עי"כ⁷.

ומבואר שזכות קריאת שמע היא מה שעומדת להם לישראל לנצח במלחמה, ודו"ק.

והנה ענין מעלת קריאת שמע, נראה לבאר, על פי הא דאיתא בפרק שני דברכות (י"ד:), ואמר רבי יוחנן הרוצה שיקבל עליו עול מלכות שמים שלמה, יפנה, ויטול ידיו, ויניח תפילין, ויקרא קריאת שמע, ויתפלל, וזו היא מלכות שמים שלמה, ע"כ.

4) אכן עי' ירושלמי, דנקט עבירה אחרת, עיי"ש, ועי' בסמוך.

5) ועי' מש"כ בענין זה ליקוטי נ"י תש"פ.

6) ועי' מש"כ בליקוטי נ"י תשפ"ב.

7) ולכאוי מש"ה נאמרת דווקא בלשה"ק, וכמו שפי' רש"י ד"ה **ודבר על העם**, בלשון הקודש, דדווקא בלשה"ק יש הרמז של קר"ש, ודו"ק.

המלחמה, שונה מטעם חזרת האיש הירא ורך הלבב, דבשלושה הראשונים הטעם הוא, מפני **פן ימות במלחמה**, ואיש אחר יקח את שלו, וזה דבר של עגמת נפש, וכמו שפירש רש"י, ומשום הכי צריך הוא לשוב.

והנה בשלושה אלו, בעצם אין באנשים אלו החוזרים שום חסרון, רק התורה מחייבת אותם לשוב, וכמו שפירש רש"י, וזה לשונו, **פן ימות במלחמה**, ישוב פן ימות, שאם לא ישמע לדברי הכהן, כדאי הוא שימות, ע"כ.

הרי שהדין הוא שצריכים לגרש אנשים אלו מלצאת למלחמה.

ונראה שזה מרומז בטעם הגרשיים, שעל תיבת **האיש** שבכולם (כל השלושה), בא לרמז שמגרשים אותם בעל כרחם.

אכן בפעם הרביעי, דכתיב **מי האיש הירא**, שם החסרון הוא באיש עצמו, שהוא איש שירא, וחסר ב'איש' שבו.

והנה עיין ברש"י ריש פרשת ראה, אהא דכתיב **דרך מבוא השמש**, שהסביר שם טעם הפשטא והמהפך, שפשטא, (בלשון רש"י שופר הפוך²), הוא 'מלך', פירוש עיקר הנושא, והוא עומד בפני עצמו, ומהפך הוא משרת, פירוש שזה הסבר 'למלך', עיין שם.

ולפי זה, היכא שהטעם הוא מהפך פשטא, התיבה עם טעם המהפך משרת להתיבה הבאה אחריה, ובנידון דידן, תיבות **ומי האיש** בא 'לשרת' תיבת **הירא**, והיינו שמפני שהוא 'איש הירא', הוא חוזר מעורכי המלחמה, ולא משום שמגרשים אותו, רק משום שאין כאן 'איש', והוא עצמו הוא זה שרוצה לשוב לביתו³.

והשתא מבואר טעם המקרא של מהפך פשטא, פירוש שהוא 'איש הירא', וכן המשך הפסוק, דכתיב **ורך הלבב**, שהטעמים שם הם מונח זקף קטן, פירוש שמניח את אחיו ללחום בעצמם, ומשום שהוא 'זקף קטן', שהוא קטן

2) וטעם היתב - משפל בלשון רש"י, עיי"ש.

3) לכל מ"ד כדאית ליה.

והנה הא דאיתא בגמרא **לא יומת על פי עד אחד** 'להביא' משמע דילפינן מדכתיב **עד אחד**, שיש אופן שהשני **עדים** דכתיבי ברישא פסולים, והיינו באופן שהם **עד אחד**, והיינו שהם עדות מיוחדת.

וכן משמע בלשון הגמרא שנקט שכבר יודעים שעד אחד פסול מדכתיב **על פי שנים עדים**, וכל מה שכתוב **עד אחד**, אינו אלא לאשמעינן דעדות מיוחדת פסולה, ודו"ק.

ומבואר אמאי כתיב הך קרא דווקא בסוף הפסוק, שזה בא לפרש הא דכתיב לפני זה **על פי שנים עדים**, ודו"ק.

אכן כל דין זה אינו אלא בדיני נפשות, ולא בדיני ממונות, וכדאיתא שם

(ו): להדיא, אמר רב נחמן, עדות מיוחדת כשירה בדיני ממונות, דכתיב **לא יומת על פי עד אחד**, בדיני נפשות הוא דאין כשירה, אבל בדיני ממונות כשירה, ע"כ.

ובזה מבואר אמאי בפרשת דיני ממונות כתיב **לא יקום עד אחד**, בריש הפסוק, ששם זה דין בפני עצמו, וילפינן שעד אחד פסול בדיני ממונות.

ולפי זה גם מבואר, אמאי לא פירש רש"י **בעד אחד** הכתוב בפרשת דיני נפשות, ש"מכאן בנה אב שאין עד אלא שנים" וכו', **דעד אחד** הכתוב בפרשה דיני נפשות, לא קאי על עד אחד כלל אלא על עדות מיוחדת של שני עדים.

מה שאין כן בדיני ממונות, שם **עד אחד** פירושו הוא עד אחד ממש, ושפיר כתב ש"מכאן בנה אב לכל **עד** הכתוב בתורה" וכו', ודו"ק.

פרפראות/המשך

שהם מעריכים מלחמה בינינו וכו', עיין שם⁹.

ומבואר דהא דאסור להפסיק דווקא בין ישתבח ליוצר אור, היינו משום דכיון שיש מזיקים שרוצים לקטרטג ולעכב התפילה מלעלות, וכשאומר פסוקי דזמרה בזה הוא מכרית אותם המזיקים שאינם יכולים יותר לקטרטג, אך אם שח, אז חוזרים אותם מזיקים ומקטרטגים ומעכבים תפילתו מלעלות, ומכיון שכבר גמר פסוקי דזמרה אין מי שיכרית המזיקים וכו', ודו"ק.

ולפי זה מובן אמאי לא יפסיק בשיחה אחר פסוקי דזמרה, דבזה הוא נותן כח למקטרטגים, וזה מפריע לתפילתו לעלות.

והשתא מבואר אמאי מי ששח בין ישתבח ליוצר אור מתיירא לצאת למלחמה מחמת עבירות שבידו, מכיון ששח ויכולים אותם המקטרטגים לקטרטג עליו, וממילא יכול הוא להינזק במלחמה, ודו"ק.

9 ועי' עוד בדברי המט"מ סי' נ"ג, (ע"פ השערי אורה), שכת' שם באריכות (הובא לשונו בסידור וילנא), וז"ל, ועתה אבאר לך למה נקראים פסוקי דזמרה, והט אלי אונך ושמע, ואתה דע לך, כי מן הארץ ועד לרקיע אין שם מקום פנוי, אלא הכל מלא גדודים והמונים, יש מהם טהורים ובעלי חסד, ויש למטה כמה בריות טמאות מזיקות ומקטרטגות, וכלם עומדים ופורחים באויר, ואין מן הארץ עד לרקיע מקום פנוי, אלא הכל מלא המונים המונים, מהם לשלום מהם למלחמה, מהם לטובה מהם לרעה, מהם לחיים מהם למות, ועל דבר זה מיוסד שיר של פגעים, **יושב בסתר עליין וגו' כי הוא יצילך מפח יקוש באברתו יסך לך, לא תירא מפחד לילה מדבר באופל יהלוך, כי מלאכיו יצוה לך וגו'**, וכל המחנות האלו בין השמים והארץ, דוגמא ההולך בדרך מקום סכנה, כך תפלתו של אדם עוברת בין אלו הכתות ועולה לרקיע, אם יש בו זכות לא יפגעו לסטים בתפלתו, ואם אין בו זכות כמה פגעים ומשחיתים פוגעים בהם בדרך.

לפיכך על דרך זה תקן דוד המלך ע"ה הזמירות, כדי לפנות דרך לתפלה לעבור, כי כל אותן הכתות הן כמו ענן מעכבים לעלות התפלה, ועי"ז אמר הכתוב **סכותה בענן לך מעבור תפלה**, וכשבא דוד המלך ע"ה והתקין הזמירות, בהיות אדם מסדר אותן הזמירות אזי מסתלקים והולכים להם אותם המשחיתים והמעכבים, ונקראו זמירות מלשון מזמר, שנאמר **וכרת הזלולים במזמרות**, ועי"ז אמר דוד המלך ע"ה **זמירות היו לי חקיך בבית מגורי**, כלומר באותן המקומות שאני הייתי מתיירא בדרך והיה לי פחד ומגור, אותם הזמירות כורתים אותה והברחתים. ועי"ז נאמר **בן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים**, וענין רנה הם הזמירות הנאמרים בבוקר, ואז יתפזרו ויתנעעו כל בעלי הדין הקשה הנקראים אלקים. ולשון יריעו, מלשון רועה התרועעה הארץ.

לכן צריך לזהר שלא לדבר בין הזמירות הללו עד אחר תפלת י"ח, ולכוון מחשבתו כראוי שלא יתעכב תפלתו, ואם סח בנתיים נתבטלה הכוונה, וחוזרים אותם גדודים לערוך מלחמה אתו לעכב תפלתו, וז"ש בירושלמי השח בין ישתבח ליוצר אור עבירה היא בידו, וחוזרים אותו ממערכי מלחמה, רצה לומר אותם גדודים אשר המה מערכי מלחמה שכבר התפזרו בפסד"ז, ואם שח חוזרים מאותן מערכי מלחמה לעכב תפלתו, מספיק למבין, ע"כ.

ומבואר שמעלת קריאת שמע היא, מפני שיש בה קבלת עול מלכות שמים, ולכאורה זו היא הזכות שבעבורה מנצחים במלחמה.

והנה גם מבואר שם שחלק מקבלת עול מלכות שמים הוא שיניח תפילין, והיינו שכדי לקבל עליו עול מלכות שמים שלימה צריך גם הנחת תפילין.

והשתא מובן אמאי דווקא מי ששח בהנחת תפילין הוא ירא מלצאת למלחמה, מכיון שבכדי להצליח במלחמה צריך הזכות של קבלת עול מלכות שמים, וממילא אם חסר לו בקבלת עול מלכות שמים אפילו שזה רק חלק התפילין שבו, כבר חסר בקבלת עול מלכות שמים שלימה.

ומכיון שאין לו זכות זו של קבלת עול מלכות שמים שלימה, כבר אינו בטוח שיצליח הוא במלחמה, ודו"ק.

(ועיין ברמב"ם הלכות מלכים (פרק ז' הלכה ט"ו), וזה לשונו, **מי האיש הירא ורך הלבב**, כמשמעו, שאין בלבו כח לעמוד בקשרי המלחמה, ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה, ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה, וידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה וכו', ע"כ, הרי שצריך בשעת מלחמה מחשבה זו של קבלת עול מלכות שמים, ודו"ק).

***

מי האיש הירא ורך הלבב, (כ' ח').

פירש רש"י שלפי רבי יוסי הגלילי, היינו שירא מעבירות שבידו, כדאיתא בגמרא (עיין סוטה מ"ד):

והנה יש לעיין באיזו עבירה מדובר כאן שמחמתה הוא ירא וכו'⁸.

והנה עיין בהגהות מיימוניות הלכות תפילה (פרק ז' אות ע'), שכתב, וזה לשונו, וגרסינן בירושלמי המספר בין ישתבח ליוצר אור עבירה היא בידו וחוזר עליה ממערכי המלחמה, ע"כ, וכן נפסק בשולחן ערוך (אורח חיים סימן נ"ד סעיף ג'), וזה לשונו, המספר בין ישתבח ליוצר, עבירה היא בידו, וחוזר עליה מעורכי המלחמה, ע"כ.

ולכאורה צריך ביאור מהי חומרת עבירה זו, שסיפר בין ישתבח ליוצר אור, שדווקא משום זה חוזר הוא מעורכי המלחמה.

אכן עיין במשנה ברורה שם (ס"ק ה'), וזה לשונו, מעורכי המלחמה, רצה לומר דכתיב בקרא **מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו**, ואמרו חז"ל הירא מעבירות שבידו, וזו גם כן בכלל עבירה היא, והאליה רבה כתב בשם מטה משה, שהקליפות מבטלים לעלות התפלה, ועל ידי פסוקי דזמרה מכריתים אותם, וכששח, חוזרין עליה בשביל העבירה הזאת, אותם הגדודים

8 ועי' בבלי שם מה שהביא, ועי' מש"כ בזה בליקוטי נ"י תש"פ ותש"ב.